

ועוד יותר טוב או ועוד יותר רע: המחלוקת הנצחית בין בית הלל לבית שמאי

לפעמים שומעים תובנה משנת חיים. משפט אחד, רעיון אחד, שמציפים בואר בוקק את כל שטחי המציאות וכבר איננו אותם אנשים שהיינו קודם.

לפני כמה שנים, זכיתי להפגיש קבוצת עיתונאים עם הגאון החסיד הרב יואל כהן. ר' יואל פתח את השיחה כך: "עניינה של החסידות הוא להאיר את הטוב בכל דבר". החסידות היא מאמינה עיקשת בכוחו של הטוב, היא סבורה כי הטוב הוא מהות הקיום ולכן הארה אחת של עידוד ושבח – מועילה יותר מעשרים גערות ומאבקים באפלה.

הגישה החיובית באה לשיא בימי החנוכה. נקדים ונעיין בשאלה גדולה: מדוע צורת ההדלקה משתנה בין הלילות? למה בית הלל ובית שמאי מסכימים, שמדליקים בכל לילה מספר נרות שונה (מוסיף או פוחת)? הרי ההדלקה נועדה לזכר נס פך השמן במנורת המקדש ובה הדליקו את כל שבע הנרות בכל הלילות (ואחרת לא היו נדרשים לנס הפך)? כך גם הסדר בכל "כתר" מצוות התורה ודרבנו, שמקיימים כל יום את המצוות באותה הדרך ולא משנים בין הימים?

נתאר אדם שנכנס לבית הכנסת בחג הסוכות עם אתרוג בלבד. למחרת מוסיף לולב, ביום השלישי הדס וביום הרביעי מביא את כל ארבעת המינים. לפליאת החברים מסביר כי הוא נוהג כשיטת בית הלל בחנוכה ונוטל את המינים בסדר של "מוסיף והולך"... או אדם שמניח ביום ראשון תפילין של יד בלבד, למחרת תפילין של יד ושל ראש, וביום שלישי מוסיף רבינו תם...

התמיהה התעוררה בעוצמה על ידי גוי נכבד: חנוכה תשל"ט (1978) היה פורץ-דרך מבחינת פרסום הנס להמונים. נשיא ארצות הברית, ג'ימי קרטר, ירד את מדרגות הבית הלבן ויצא להדליק את מנורת החנוכה הגדולה שהעמידו שלוחי חב"ד במדשאות הבית הלבן. הנשיא טיפס על המנוף ביחד עם השליח הרב אברהם שם טוב, הדליק את השמש והשליח בירך והדליק את הנרות.

היה זה ליל רביעי של חנוכה, השליח הדליק ארבע נרות והמנוף החל לרדת. אבל הנשיא קרא לעצור. "הדלקנו רק ארבע נרות וחצי מנורה חשוכה". השליח הסביר כי המנהג הוא להוסיף מדי ערב, אך הנשיא התעקש. "אנא תדליקו את כל הנרות". יודעי דבר הסבירו כי מצב רוחו של הנשיא היה קודר עקב בעיית "איראן-גייט", בה האיראנים פרצו אל השגרירות האמריקאית בטהרן ולקחו כבני ערובה את עובדי השגרירות, והנשיא מצא סימן רע בכך שחצי מנורה נשארת חשוכה. למעשה, השליח נכנע ללחץ הנשיאותי והדליק את כל המנורה.

בהמשך השיעור נתייחס לתגובה של הרבי למעשה, אבל הנשיא עורר את התמיהה המתבקשת: מדוע מטפסים בהדרגה בהדלקת הנרות ולא מדליקים את כל המנורה החל מהלילה הראשון?

עוד עלינו להבין את עצם המחלוקת בין בית הלל לבית שמאי: מדוע להוסיף במספר הנרות או להפחית? ובעיקר להבין את בית שמאי: איך יתכן לרדת בקודש ולהפחית את האור מלילה ללילה?

אנו נטען כי חכמינו חולקים בשאלה הבסיסית מהו הקיום? האם עולמנו טוב והדרך הנכונה לצמוח היא להגביר את הטוב או קיומנו רע והדרך הנכונה לצמוח היא לשים לב לאיזונים ולהזהיר מפניהם? השאלה המהותית היא, האם האור חזק מהחושך ולכן עלינו לטפח את האור ולהבעיר אותו עוד ועוד או שמא החושך חזק יותר ולכן עלינו להתמקד במאבק באיזונים המקשים לצמוח?

נתחיל מההתחלה: נס החנוכה התרחש לפני כ-2200 שנה, באמצע ימי המקדש השני (166 לפנה"ס). ארץ ישראל נקרעה בין ממלכות יוניות שישבו מצפונה ומדרומה של הארץ. מלכות בית סלאוקוס ישבה בסוריה ומלכות בית תלמי שלטה במצרים, כאשר פעם זו גוברת ופעם זו וארץ ישראל בתווך עוברת מיד לידי. שתי המשפחות נמנו על המדינות ההלניסטיות, צאצאי תרבות יוון העתיקה שקידשו את האלים היווניים ותרבות הגוף והספורט.

באותם ימים גברה מלכות בית סלאוקוס בסוריה וכבשה את הארץ. אנטיוכוס הרביעי הכריז על כפיית תרבות אחת בכל מדינות מלכותו, כדי למנוע בדלנות תרבותית שתחליש את שלטונו.

אנטיוכוס פתח במלחמת דת כנגד היהודים. הוא השתלט על בית המקדש ואסר את המשך העבודה. מתייוון בשם "מנלאוס" מונה למשרת הכוהן הגדול והוא בזז את כלי המקדש והעבירם למלך. עבודת אלילים הונהגה במקום עבודת הקורבנות וגימנסיות ואצטדיונים מפוארים נבנו בירושלים.

היוונים פרסמו סדרת "גזירות שמד", שהטילה איסור על קיום שבת, מילה וראש חודש שקובע את לוח השנה העברי. שלוש המצוות הללו מייצגות את שלוש מעגלי החיים – עולם, שנה ונפש: המילה מבדילה את האדם, ראש חודש מקדש את הזמן והשבת מבדילה את חיי המעשה והמסחר. ועקירת שלוש המצוות הללו נועדה לעקור את יסודי החיים היהודיים.

היוונים לא ידעו מעצור: אימהות שמלו את בניהם הומתו עם התינוקות ושומרי שבת נשרפו למוות. זכור במיוחד הסיפור הנורא של "חנה ושבעת בניה" או מקרה מחריד אחר בו אלף שומרי שבת התכנסו בתוך מערה במודיעין והיוונים הציתו אש בפתחה כדי לחנוק אותם בפנים¹.

לפתע התחולל שינוי מכונן: יחידה יוונית הקימה מזבח בעיר מודיעין וציוותה את מתתיהו כהן גדול, אבי משפחת החשמונאים, להקריב חזיר על גבי המזבח. יהודי מתיוון יצא מתוך הקהל והתנדב לזבוח את החזיר ומתתיהו זינק עליו וכתר לו את הראש. זאת הייתה קריאה לחמשת בניו הגיבורים להניף את נס המרד, הם החריבו את המזבח והרגו רבים מהחיילים היוונים.

אנטיוכוס הנדהם שלח חייל אדיר בן חמישים אלף לוחמים לדכא את המרד, ומולם התייצבה קבוצה זעירה בת כמה אלפי לוחמים שהפעילה מלחמת גרילה זעירה. החשמונאים הגיחו בקבוצות קטנות מבין הרי בנימין ויהודה, שהיו מוכרים להם היטב והציתו את מחנות הצבא היווניים. לאחר שלוש שנות מלחמה, בעשרים וארבעה בכסלו, אירע הנס והצבא האדיר הניף דגל לבן ועזב את הארץ.

החשמונאים נכנסו אל המקדש המחולל וכאבו לראות את ההרס. הטומאה שכנה בכל פינה. הם שאפו להדליק את מנורת הזהב, אבל כל השמנים טומאו בידי היוונים ולא נמצא רק פך קטן שהיה חתום בחותמו של כהן גדול ומספיק עבור לילה אחד. הכהנים הדליקו את המנורה עם הפך הקטן ובבוקר גילו נס: השמן לא כלה. הם הדליקו גם בלילה הבא ובלילה אחריו, והשמן הספיק לשמונה ימים, עד שהגיע שמן חדש טהור.

בהערה² הובאה העשרה נאה המסכמת את שלוש נסי התקופה.

כאן חולקים בית שמאי ובית הלל, כיצד עלינו להנציח את נס השמן והניצחון על תרבות יוון.

1. שבת כא,ב: תנו רבנן: מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין – בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמונה, מכאן ואילך פוחת והולך. ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת ומכאן ואילך מוסיף והולך... פליגי בה תרי אמוראי... חד אמר: טעמא דבית שמאי כנגד ימים הנכנסין (ימים העתידיים לבוא בחנוכה ולכן ביום הראשון מדליק שמונה ואחר כך פוחת והולך). וטעמא דבית הלל כנגד ימים היוצאין. וחד אמר טעמא דבית שמאי כנגד פרי החג (קרבת חג הסוכות מתחילים בהקרבת יג פרים ופוחתים מדי יום עד שביום האחרון מקריבים ז' פרים). וטעמא דבית הלל דמעלין בקדש ואין מורדין (כמו שלומדים מפסוק לגבי סידור לחם הפנים ביום השבת בבית המקדש: הכהן היה נכנס עם הלחמים החדשים ומניחם על שולחן שיש או כסף (כדעות שונות במנחות צט) ואחר כך מוציא את הלחמים הישנים מהשולחן ומניחם על שולחן זהב).

¹ <https://arachim.org/ArticleDetail.asp?ArticleID=490> קורות הימים ההם בהרחבה.

² יוצא שהיו שלוש ניסים עיקריים: 1. האירוע במודיעין שהצית את המרד. 2. ניצחון המלחמה. 3. פך השמן. הרבי מעיר (לקו"ש טו/368) כי שלוש הניסים רמוזים בתפילת "הנרות הללו": "על התשועות, על הניסים ועל הנפלאות". "תשועות" היא ישועה מסכנה בלא נס, כמו ההצלה מהיוונים שהקיפו את המזבח במודיעין. הם היו מעטים ולכן לא נזקקו לנס להינצל מהם. "ניסים" הם ניצחון המלחמה, שהיו ניסים גדולים, אבל עדיין היה זה רק נס ולא פלא החורג לגמרי מגדרי הטבע. ואילו "נפלאות" הם נס פך השמן שהוא יוצא לגמרי מגדרי המציאות.

המפרשים מביאים רמזים נאים לשתי השיטות: בימי החנוכה מדליקים 36 נרות ללא השמש. כאשר סופרים קדימה 36 פרשיות מפרשת בראשית, כשיטת מוסיף והולך, מגיעים לפרשת "בהעלותך" המתחילה עם ציווי הדלקת המנורה. מכאן רמז לשיטת מוסיף והולך. מנגד, כאשר מפחיתים 36 פרשיות מהסוף, מפרשת וזאת הברכה, מגיעים לפרשת תצווה, המתחילה אף היא בציווי הדלקת הנרות. מכאן רמז לשיטת פוחת והולך.

עוד מביאים ראיות ישירות לשתי השיטות:

שבלי הלקט חנוכה קפה: מצאתי בטעמי רבי יהודה החסיד, טעמייהו דבית שמאי דאמרי פוחת והולך כנגד פרי החג, שכן מצאנו רמז לחנוכה אחרי סוכות (ומשמע שחנוכה דומה לסוכות). בפרשת המועדות דפרשת אמור, לאחר פרשת חג הסוכות נאמר 'ויקחו אליך שמן זית זך', רמז לנרות חנוכה.

והנה ראיה הפוכה מאותם פסוקים לשיטת בית הלל:

רוקח חנוכה סימן רכה: בפרשת המועדות דאמור אל הכוהנים (מונה את כל מועדי השנה לפי סדר), מתחיל שבת ורגלים ופסח ועצרת ויום הכיפורים וסוכות, ואחר כך סומך את 'ויקחו אליך שמן זית זך' כתיב למאור, שהוא רמז לחנוכה שבא אחרי סוכות, ובפסוק אומר 'להעלות נר ... יערוך את הנרות', ללמד שמתחיל עם נר אחד ואחר כך נרות.

אחרי הראיות המקראיות, נעבור לגוף השיטות. ראשית, מעלה הפני יהושע את השאלה בה פתחנו:

פני יהושע ד"ה פליגי בה: אכתי בעיקר הדבר צריך טעם, למה חילקו חכמים בין הפרקים ולא השוו מידותיהם שידליקו בכל הלילות בשווה – או אחד אחד או שמונה שמונה?

עוד עלינו להבין את עצם המחלוקת האם ללכת בתר ימים היוצאים או הנכנסים: למה כך ולמה אחרת? בעיקר מקשים המפרשים על דעתם המפתיעה של בית שמאי: מה פתאום לדמות את החנוכה לפרי החג שפוחתים והולכים? וכי בגלל שמצאנו מצווה אחת חריגה כזו, צריכים לדמות אליה את חנוכה?! וכי בית שמאי סבורים שהדרך הנכונה בכל מצוות התורה היא פוחת והולך ח"ו?!

פני יהושע שם: מה ענין הדלקת הנרות שהוא משום פירסום הנס לפרי החג שהוא גזירת המקום?

מהרש"א: יש לעיין דודאי לא חולקים בית שמאי על הכלל דמעלין בקודש, שנלמד מלחם הפנים.

הפני יהושע מביא הסבר פשוט לגישת "ימים היוצאים או הנכנסים": ישנן שתי דרכים להביט על נס פך השמן: אפשר לומר שהוא הלך וגדל מיום ליום, ואפשר לטעון להיפך שהוא היה בשיאו ביום הראשון ואחר כך הלך וקטן מיום ליום. אם נתמקד בפרסום הנס בדעת הציבור, הנס הלך והתפרסם מלילה ללילה, כאשר בכל לילה הוא שוב לא נגמר ושוב לא נגמר. אבל אם נתמקד בשמן שנותר בפח הקטן או במנורה עצמה, השמן הלך והתמעט ואותת לכך שהנס עומד להיגמר.

נשוב אל אותו לילה של כ"ה בכסלו בו מצאו את הפך הקטן שמספיק ללילה אחד והדליקו את המנורה. הכוהנים שפכו את כל תכולת הפח לתוך קני המנורה ובבוקר גילו כי רק שמינית מכמות השמן ירדה. כך עשו בימים הבאים ושוב ירדה רק שמינית הכמות. או באופן נוסף: הכוהנים שפכו לתוך קני המנורה שמינית מכמות השמן בפך, כדי לאגור עבור הלילות הבאים ולתדהמתם השמינית בערה לילה שלם, פי שמונה מכוחה.

השמן שנשאר במנורה או בפח, הלך ופחת מלילה ללילה וירד בכוח הנס. בלילה הראשון היו שמונה שמיניות פלאיות שמסוגלות לבעור פי שמונה מכוחם. בלילה השני נותרו רק שבע כאלו ובלילה השישי נותרו רק שש, וכן הלאה. לכן סוברים בית שמאי שדרך הנצחת הנס היא באופן של "פוחת והולך".

לאידך, ככל שנתמקד בפרסום הנס בדעת הציבור, הרי ככל שעברו ימים היוצאים, כך הנס הלך ונעשה גדול ומהמם יותר.

בעומק יותר: אפשר להתמקד בנס שהתרחש **בעולם**, בפועל ממש, והוא הלך וגדל מלילה ללילה. אבל אפשר להתמקד בפוטנציאל הנס כפי שניתן בשמן **מלמעלה**, **מהשמים**, וכוח הנס האלוקי היה בשיאו ביום הראשון והלך והתמעט מלילה ללילה.

2. פני יהושע: כנגד הימים היוצאין, שהרי בהתנוסף הימים היה הנס יותר, שהיה דולק והולך כל אותן הימים, משום הכי ראוי להרבות בנרות כפי מספר אותן הימים. וטעמא דמאן דאמר פוחת והולך כנגד ימים הנכנסין ... שכן עיקר הנס לא נעשה אלא בפרך, שבליילה ראשונה לא הורק ממנו אלא חלק שמינית ומזה נתמלאו כל נרות המנורה וכיון שנשארו שבעה חלקים, כאילו עדיין בפרך היה ניכר ונרגש שיאריך זמן הנס עוד שבעה ימים ולכן ראוי להדליק שמנה. משא"כ בלילה שניה ... שנשאר עדיין ששה חלקים מלבד אותו הלילה משי"ה ראוי להדליק שבעה ... והפרך בכל יום היה מתמעט והולך.

עד כאן הגישה הראשונה בגמרא – כנגד הימים הנכנסים" או הימים היוצאים". גישה שנייה אומרת שבית הלל ובית שמאי חולקים אם לצעוד בהתאם לעיקרון הכללי של מעלין בקודש או לדמות את נס החנוכה לפרי החג שמתמעטים והולכים.

כדי להבין את הדברים בעומק מעורר השראה, ניגש אל התפיסה החסידית המרהיבה, כפי שהציג הרבי מליובאוויטש במכתב מלפני כשמונים שנה.

ב. עולם הפסיכולוגיה עבר מהפכה בעשרות השנים האחרונות. הפסיכולוגיה הוותיקה מבית פרויד, שאלה **מה מגביל אותך ואנחנו נעזור לך להסיר את המחסום**. הפסיכולוגיה החדשה והחיובית שואלת ההיפך: **במה אתה טוב ואנחנו נעזור לך להיות עוד יותר טוב ועוד יותר טוב**.

כמו כל דבר נכון, המחלוקת הזו מתחילה (להבדיל) כבר בתורה עצמה: הגישה העיקרית בספרי מוסר היא להזהיר מפני **הסכנות והאיומים הטמונים בחיים**. להיות מודעים אל התאוות השליליות והרוע האנושי שאינו יודע גבול ללא טיפול נכון. הגישה החסידית היא כידוע הפוכה: לראות את **הפוטנציאל החיובי הטמון בחיים** ולבנות ולהעצים אותו.

הוויכוח הוא בן אלפי שנים ועומד בבסיס הדיון בין בית הלל לבית שמאי: החכמים חולקים במה התבטא ניצחון החשמונאים על היוונים? במה התמקד עיקר המאמץ שלהם בבואם לטהר את המקדש? בית שמאי אומרים: עקירת הרע. החשמונאים נחרדו לגלות את האלילות והזהמה הרוחנית בבית המקדש וטיהרו אותו מהסטרא אחרא שהייתה בו. בית הלל אומרים ההיפך: החשמונאים הביאו קדושה פנימה. הם האירו את בית המקדש בכוח מסירות הנפש הבלתי נתפשת שלהם ואז החושך איבד את מקומו וכוחו בדרך ממילא.

הרב זווין מגדיר זאת כך באחד ממאמריו החסידיים: השאלה היא האם אש המנורה הייתה "אור" (בחולם) או "אור" (בשורוק). האם היה זה אור המציף את הקדושה או אש השורפת את הטומאה.

בעומק הדברים, השאלה היא מהו הקיום עצמו? מהו העולם שאנו חיים בו? הקב"ה ברא את העולם עם שני כוחות מנוגדים: עם אור וצמצום. עם שפע והסתרה. הצמצום וההסתרה יצרו את ההתנגדות לנוכחות האלוקית והשאלה היא איזה כוח חזק יותר? בית שמאי שבאים ממידת הגבורה ושואפים כל העת לברוח ולעלות למעלה, רואים את העולם כאיום מתמשך ולכן תובעים להיאבק בחושך ולסלק אותו. האדמו"ר הזקן מסביר כי המילה "שמאי" היא מלשון "שמאות ובחינה", כי אנשי שמאי שואפים אל המקסימום וכל הזמן חשים את חוסר הערך לעומת השמים.

בית הלל באים ממידת החסד וסבורים כי העולם הזה הוא הקרוב ביותר לכיסא הכבוד. החושך הוא אינו אלא **ואקום של חוסר אור** ולכן מאבד את מקומו לחלוטין לעומת האור. בעומק יותר: **החושך עצמו הוא אור**. החושך עצמו נברא על ידי הקב"ה והוא אינו אלא שחקן בהצגה שעושה את תפקידו. אבל הוא עצמו בעומק מהותו יודע שהוא רק שחקן שנשלח על ידי הא-ל **בורא הטוב**. המילה "הלל" היא מלשון "קהלו נרי" (איוב), שפירושו הארתו והפצתו של הנר.

הבדלי הגישות משליכות ישירות על השאלה האם להוסיף או להפחית באור. כשנוקטים בגישת בית שמאי ונאבקים בחושך, הרי ביום הראשון יש הכי הרבה חושך ונדרש מקסימום אור כדי לסלק אותו.

לכן מתחילים עם עוצמת אור מלאה כדי לסלק את נוכחות החושך המלאה. בימים הבאים הולך ופוחת החושך ובמילא אפשר להפחית בהדרגה את מאמץ האור.

לכן בית שמאי מדמים זאת להקרבת פרי חג הסוכות שהולכים ופוחתים מיום ליום. הקרבת שבעים הפרים נועדה להיות כנגד אומות העולם והירידה מיום ליום, מסמלת את היחלשות החושך הרוחני. לכן נר חנוכה דומה לזה ממש ומסמל את אותו עניין.

אולם כשנוקטים בגישת בית הלל ומוסיפים אור, השיטה היא הפוכה: ביום הראשון מדליקים נר אחד, ביום השני שניים וכן הלאה עד שהמנורה כולה מוארת.

ההלכה למעשה היא כשיטת בית הלל והגישה החסידית הופכת זאת לדרך חיים: האמת היא שהאור חזק מהחושך, עם כל עוצמתו של החושך הוא אינו יותר מהעדר אור והוא עצמו אור, כאמור לעיל. זאת עובדה ברורה: ניכנס אל החדר האפל ביותר ונדליק גפרור זעיר של אור והאור ידחה את החושך.

ראינו זאת אצל יוסף הצדיק: הוא התמודד עם החושך האפל ביותר, עם הניסיון החמור שאדם יכול להימצא מולו, אבל ברגע ש"נראתה לו דמות דיוקנו של אביו", לא הייתה שום מציאות לחושך. מהרגע שהוא נזכר באמת הפנימית שלו – שזו גם האמת העמוקה של אותה אישה טמאה, שהייתה רק ניסיון כדי לגדלו ולהעצימו – החושך איבד מקיומו.

חכמי המוסר מביאים ראייה לשיטת בית שמאי מהפסוק "סור מרע ועשה טוב", ומשמע שמתחילים עם "סור מרע". אולם אדמורי החסידות אומרים: "סור מרע על ידי ועשה טוב". או "סור מרע" - תשכח מהרע ועשה טוב. התמקד בטוב.

3. אגרות קודש הרבי מלובאוויטש א עמוד פ: שיטות הלל ושמאי נתבארו בשבת לא (לגבי הגר) ששמאי לחומרא והלל לקולא. לכן מי שהיצר הרע טימא את מקדשו ובא ליטור ולהיכנס תחת כנפי השכינה, לבית שמאי תחילת ועיקר העבודה הוא בסור מרע, וכשמתחיל בעבודה והרע בתקפו, נזקק ליגיעה גדולה ואור רב, אבל מיום ליום הרע פוחת והולך ואין צריך לאור גדול כמו ביום הראשון. וזהו שהביאו בית שמאי ראייה לדבריהם מקרבנות פרי החג שהיו פוחתים והולכים, כיון שהקרבת ע' פרי החג היא כנגד שבעים אומות העולם, ובתחילת העבודה עמהם נזקקים לאור רב ואחר כך פוחת הרע וממלאים תפקידם הטוב בעולם. אבל בית הלל אומרים, שתחילת הכל צריך להיכנס תחת כנפי השכינה ויתחיל בעבודתו בעניינים של ועשה טוב ... ומצווה גוררת מצווה ומעלים בקודש שמעט מעט יוסיף אומץ להיות מוסיף והולך.

הרבי מקשר זאת למחלוקות נוספות בין בית הלל לבית שמאי: אנו זוכרים את שלוש סיפורי הגמרא במסכת שבת (לא) על שמאי שדחה את שלוש הגויים שבאו לפניו וביקשו ללמוד תורה בדרך הנוחה להם (על רגל אחת, על מנת שאהיה כוהן גדול וכו'), בעוד הלל מצא דרך להחליק את השאלות שלהם ולקרב תחת כנפי השכינה. כמובן, שמאי לא היה אדם 'רע' חס ושלום, והלל לא היה 'קל דעת' שעושה רפורמות בתורה חס ושלום. אלא שמאי תבע שהשלב הראשון בקירוב הוא להפגין רצינות והתרחקות מהרע, והגויים הללו לא עשו זאת. לעומת הלל שסבר שהשלב הראשון הוא להעצים את הטוב הקיים בתוכו של האדם והמאור שבתורה מחזירו למוטב.

בהערה³ הובא סיפור מופלא ומדויק.

³ הגברת ברוניא שייפער מניו יורק היא מרצה בהשקפה חסידית. היא חוותה ספקות אודות התועלת בעבודתה, האם באמת נותנת השראה באנשים? וזה בנוסף לתסכול הטבעי של אימא צעירה, שנעדרת הרבה מהבית ולא שותפה מספיק בחיי ילדיה.

פעם זכתה לקבל מסר על המהפכה שחוללה בעולם. המזכיר של הרבי מלובאוויטש, הרב בנימין קליין, קרא לה אל חדר המזכירות והראה מכתב שהתקבל שם. המכתב הגיע ביחד עם בית מזוזה קטן והיה כתוב בו כך: "ראביי שניאורסון, אינני נמנה על קהל חסידיך, והאמת היא שאינני חלק מהעם שלך, אני קתולי ובמשך עשרות שנים חייתי עם אישה יהודייה, שלא ידעה יותר מדי על יהדותה. לפני כמה שנים עברנו משבר אמצע החיים, לא מצאנו משמעות והיינו מודאגים ובוכים הרבה. אשתי הציעה שאצטרף אליה לתפילה בבית הכנסת הרפורמי, עשיתי זאת אך לא מצאנו בכך עניין. אחר כך אני הצעתי שהיא תצטרף אלי לכןסייה ביום ראשון והיא הסכימה. כמה ימים לפני אותו יום ראשון, היא ראתה מודעה על הרצאה בזוגיות יהודית מפי הגברת ברוניא שייפער. היא הלכה לאירוע ואחרי גמר ההרצאה ניגשה ואמרה למרצה: "אני חיה עם נוצרי ובעוד כמה ימים אצטרף אליו"

האדמו"ר הזקן (מאמר כיצד מרקדים בסוף ליקוטי תורה), מקשר זאת למחלוקת בית הלל ובית שמאי הידועה, כיצד מרקדים לפני הכלה? בית שמאי אומרים שצריכים לשבח את הכלה "כמות שהיא", ואם אינה מושלמת – אי אפשר לייפות את המציאות. לעומת בית הלל שאומרים "כלה נאה וחסודה".

וכי בית שמאי אפאתיים וחסרי רגישות ח"ו?! וכי בית הלל מעודדים לקר ולייצר את המציאות כרצונך?! בית שמאי רואים את הפערים בין אנשים וטוענים שהפתרון יבוא מהתמודדות עם המציאות ולא מייפוי שלה. לעומת בית הלל שרואים את הקרבה והאהבה בין הבריות וסוברים כי כאשר מדגישים את הפוטנציאל ויכולת הקירוב – המרחק מצטמצם מאליו.

כמובן, מדובר על תפיסה עם הדף גרעיני שמשליכה על כל תחומי החיים. בהיבט האישי: תוספת תורה ועשייה טובה, מועילה פי כמה מאשר מאבקים ודיבורים על חושך. כך בהיבט האישי ביותר: כאשר אדם חווה משבר בחיים ונופל על המיטה בדיכאון, הדרך הכי טובה לצאת מזה היא לקום ולעשות. פשוט לקום ולעשות. העשייה עצמה מחברת אל החיים ומחזירה את החשק אליהם.

במערכות יחסים: מילה טובה, מחמאה והעצמת היכולת של הזולת, מעוררת את הטוב שלו, פי עשר מאשר גערה ותוכחה. כמובן, צריכה להיות גם תוכחה, אבל פעם הרבי פירש באופן מופלא את הביטוי "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת": הדחייה צריכה להיות בשמאל, שהיא היד ה**חלשה** ואילו הקירוב צריך להיות ביד ימין, שהיא היד ה**חזקה**. שכן הקירוב צריך להיות פי כמה מאשר הריחוק.

כך ובעיקר בחינוך ילדים: בעוד שטבע האדם הוא לחגוג כישלונות ולמזער הצלחות. טבע ההורים ששמים לב לכישלונות של הילדים, אבל מקבלים כמובנים מאליהם את ההצלחות שלהם, הנה הדברים חייבים להיות הפוכים: **לחגוג הצלחות ולהחליק כישלונות**. כאשר ילד מצליח, צריך לעודד אותו ולחגוג את זה ולעשות עניין לכל המשפחה, ואילו כאשר הוא נכשל, לעודד אותו שהדברים אינם מאפיינים אותו ובוודאי הוא יקום וייצא מזה.

ילד שב מבית הספר עם מכתב שהוא גרם נזק חמור ושבר דלת. גישה אחת מתמקדת בענישה, שבועיים אין מחשב, אין משחקים וכו' כדי להחליש את החלק הבעייתי שבו. ואפשר ללכת בגישה הפוכה: לסכם עם הילד על מבצע לימוד בו מתנהג טוב למשך תקופה ומקבל פרס חשוב. הגישה הזו רואה את הנפש האלוקית **שרוצה להיות טובה** ופועלת לחזק אותה.

התפיסה הגיעה לשיא בסיפור הדלקת הנרות בבית הלבן שעמו פתחנו: אחרי שהרב שם טוב הדליק את כל המנורה, הוא קיבל מסר כזה מהרבי: "ממך ציפיתי ליותר גאון יעקב". נשים לב: זאת הייתה תוכחה חריפה, אבל **חיובית ואקטיבית**, שמעוררת את הטוב ונותנת את הכוח לנצח בפעמים הבאות.

4 **מכתב מהרבי מלובאוויטש חנוכה תשכ"א:** ברצוני להוסיף נקודה אחת נוספת המופיעה בהדגשה גם בכתבי החסידות, והיא שבעת שמוכחים ילדים, על ההורה או המורה להיזהר שלא לעורר בילד תחושה של חוסר אונים או ייאוש חלילה; במילים אחרות, אסור שהילד יקבל רושם כאילו הוא עצמו אינו ראוי וכי הכול אבוד וכו' ולפיכך הוא יכול להמשיך לעשות ככל העולה על רוחו. להיפך, יש לעודד את ההרגשה של הילד שהוא מסוגל להתגבר על הקשיים העומדים בפניו בעזרת כוח רצון ונחישות.

לכנסייה". המרצה פתחה את התיק, הוציאה פמוט קטן ואמרה: "את אישה יהודייה ונשים יהודיות מדליקות את הנר ביום שישי לפני שקיעת החמה". אשתי עשתה זאת ובדרך שאיני יודע להסביר אותה, החיים שלה קיבלו משמעות. היא הייתה יושבת שעות מול אור הנר, הפסקנו לדבר על ההליכה לכנסייה, היא הפסיקה לבכות ובמשך הזמן התחזקה ביהדותה וקנתה בית ממזזה עבור הדלת הראשית של הבית. "היא נפטרה לפני כמה שבועות. חשבתי לקבור אותה ליד המקום בו אני עתיד להיקבר, אך רגע לפני שתכננתי את הטקס, ראיתי את הפמוט שאשתי הדליקה בכל ערב שבת והבנתי שהיא אינה שייכת לבית הקברות ההוא. הרמתי טלפון אל הרב של בית הרפואה בו נפטרה והוא דאג לקבור אותה בבית עלמין יהודי. "ראבי שניאורסון, אני משאיר אצלי את הפמוט למזכרת, אבל איני יודע מה לעשות עם בית המזוזה בפתח ביתנו. מזכרתי שגברת שייפער אמרה שהיא שייכת לחב"ד, והבנתי שחב"ד קשורה אליך, אז אני מעביר לך את בית המזוזה וכנראה תמצא דברים טובים לעשות אתו..."

<http://beismoshiachmagazine.org/articles/2012/7/19/how-to-raise-a-childs-self-esteem-and-avert-misbehavior.html> ⁴

נסיים בנקודה מתוקה ונפלאה: המדרש אומר כי אחרי מיטתו של אהרן הכהן, צעדו שמונים אלף תינוקות ששמום היה אהרון. הם נולדו בעקבות השלום-בית שעשה אהרן בין ההורים ושמום הזכיר את יועץ הנישואין הגדול שהביא ללידתם.

כאן עולה קלאץ-קושיה: אהרן הנהיג את ישראל ארבעים שנה, ואם הוא טיפל בשמונים אלף זוגות תוך ארבעים שנה – יוצא שטיפל באלפיים תיקים בשנה. כיון שהוא לא עבד בשבת ובחג וקיבל אנשים 300 יום בשנה בערך, נמצא שהוא טיפל **בשבעה תיקים ביום** והספיק לו **טיפול חד פעמי** כדי לחולל מהפך ולהביא שלום בית.

איך זה יתכן? כל יועץ נישואים יעיד שנדרשים לפחות שלושה טיפולים כדי להביא מזור. באחד האישה מדברת, בשני הבעל מדבר, ובשלישי שניהם מדברים... איך הספיק לאהרן ביקור חד פעמי כדי לחולל מהפך כה משמעותי, שהביא עד ללידת ילד חדש בעולם?

כנראה שאהרן עבד בדרך אחרת. הוא ידע היטב היכן ללחוץ כדי לחולל שינוי מידי. אהרן ידע שזוגות שקשה להם, איבדו את האור. הם הפסיקו לשמוע את המילים הטובות שמחברים בין בני זוג. לכן כדי לחולל שינוי, אין חובה לטפל תחילה בכל החולשות האישיות שיוצרות את הבעיות והקונפליקטים, אלא מוטב לגשת אל הנקודה **ולהדליק אור**. אחר כך יטופלו גם החולשות השונות.

אהרן עודד אותם **לחזור ולראות את היופי זה בזה ולעשות מאמץ חיובי לקראת הזולת. להדגיש את מעלתו וכוחו**. כאשר נדלק האור בבית – החושך נעשה פחות עבה וסמיך וקל יותר לטיפול.

אין בית דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף ובזכות הגברת השלום בית, נזכה לאור הגדול, אור שבעת הנרות, בבית המקדש השלישי והמשולש עוד בחנוכה זה.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**